

Grzegorz Leszczyński

"Compendio di diritto amministrativo canonico", Jorge Miras, Javier Canosa, Eduardo Baura, Roma 2007 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 51/3-4, 419-422

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

konkordancji tekstów Wprowadzeń Ogólnych do Mszału Rzymskiego z 1975 i 2002 roku. Ostatni załącznik został nazwany przez autora: „Formy literackie w prawie kanonicznym”. Formy te zostały podzielone na wypowiedzi (teksty) o charakterze teologicznym (np. kanony wprowadzające do poszczególnych sakramentów), rzeczowym (zawierające różnego rodzaju informacje, np. historyczne, zamieszczone szczególnie na początku każdego z dokumentów Stolicy Apostolskiej) i na klasyczne normy prawne.

Publikacja J. M. Huelesa analizuje niezwykle ważną i ciekawą dziedziną prawa Kościoła łacińskiego, związaną z szeroko pojętą liturgią. Należy on do stosunkowo nielicznej grupy autorów, zajmujących się tą problematyką, większość jest bowiem raczej zainteresowana samym prawem kanonicznym, lub też jedynie liturgią. Do podjętego zagadnienia podchodzi najpierw od strony teoretycznej, aby później skonfrontować ją już z konkretnymi sakramentami. Cennymi są tutaj również rozważania związane z ważnością sprawowania sakramentów i sakramentaliów, a także dodatki z końca książki, pozwalające na usystematyzowanie niektórych kwestii związanych z prawem liturgicznym. Znajomość tego prawa jest bowiem podstawą właściwej celebracji sakramentów i sakramentaliów, co przyczynia się do budowania Kościoła, uświęcania jego członków oraz ubogacania samej liturgii, będącej niejako manifestacją życia Kościoła.

ks. Zbigniew Janczewski

Jorge Miras, Javier Canosa, Eduardo Baura, *Compendio di diritto amministrativo canonico*, EDUSC, Roma 2007, ss. 408.

Pozycja zatytułowana „Compendio di diritto amministrativo canonico” autorstwa J. Miras, J. Canosa i E. Baura, jak sam tytuł wskazuje, stanowi kompendium wiedzy dotyczącej kanonicznego prawa administracyjnego. Pozycja ma charakter podręcznikowy i wskazuje na to zarówno sama struktura, jak i przyjęta metodologia. Tematyka podjęta w książce jest niezwykle istotna zwłaszcza w kontekście prawa do obrony, w tym prawa odnoszącego się do możliwości wnoszenia rekursów od poszczególnych aktów władzy administracyjnej Kościoła. Zagadnienie jednak ujęte jest o wiele szerzej a autorzy, wbrew zawartemu w tytule sformułowaniu „kompendium” podjęli trud przedstawienia rzetelnego i obszernego wykładu na temat kanonicznego prawa administracyjnego.

Na recenzowane opracowanie składają się krótka prezentacja, trzy części złożone z rozdziałów oraz wykaz ważniejszych terminów. Autorzy nie kończą swojego

opracowania zakończeniem czy też jakimś podsumowaniem. Jest to zrozumiałe przede wszystkim ze względu na szeroki wachlarz tematyki podjętej w książce, jak i na jej charakter podręcznikowy. Nie oznacza to, że zamieszczenie jakiegoś podsumowania zawierającego najważniejsze wnioski byłoby błędem. Opracowanie nie zawiera wspólnego dla całej pozycji wykazu bibliograficznego, a jedynie wykazy te znajdują się na początku każdej z trzech części, i co trzeba zauważyć mają one raczej charakter egzemplaryczny i nie stanowią znaczącego odniesienia dla całościowej literatury w danej dziedzinie, zwłaszcza że autorzy nie podają żadnych źródeł, a jedynie niewielką ilość literatury. Niestety, jak często zwykło się to czynić w tego rodzaju pozycjach, książka nie zawiera żadnych przypisów.

Prezentacja wystarczająco zapoznaje czytelnika z zagadnieniami, które mają być przedmiotem analizy. Poszczególne części i ich rozdziały odpowiadają tematuwi opracowania, są spójne i poprawne metodologiczne.

Część I zatytułowana *Funzione amministrativa e amministrazione pubblica ecclesiastica (Władza administracyjna i kościelna administracja publiczna)* stanowi punkt wyjścia dla dalszych rozważań, gdyż autorzy podejmują w nim ogólne zagadnienia dotyczące zarówno rozumienia władzy w Kościele, jak i poszczególnych zasad dotyczących funkcjonowania kościelnej administracji. Nie dziwi zatem, że punktem wyjścia dla podjętej tematyki stało się zagadnienie rozumienia władzy w Kościele w poszczególnych jej aspektach, ze szczególnym uwzględnieniem władzy wykonawczej. Zastanawia natomiast fakt, że autorzy umieścili w I rozdziale dotyczącym administracji kościelnej podrozdział zatytułowany „Kanoniczne prawo administracyjne” poświęcając temu zagadnieniu dwie strony, podczas gdy cała II część pozycji omawia właśnie zagadnienie kanonicznego prawa administracyjnego. Na uwagę zasługuje natomiast II rozdział części I poświęcony podstawowym zasadom prawa administracyjnego ze szczególnym uwzględnieniem zasady legalności i jej zestawienia z zasadą dyskrejonalności. Niepotrzebne wydają się natomiast w tym miejscu szczegółowe odniesienia do kwestii zaskarżania aktów administracyjnych, jak i w ogóle procedury sądowno-administracyjnej, gdyż kwestie te w sposób niezwykle rzetelny i wyczerpujący zostały podjęte w ostatniej części książki.

Część II omawianej pozycji jest zatytułowana *Attività giuridica dell'amministrazione ecclesiastica (Działalność prawna administracji kościelnej)*. W części drugiej autorzy podejmują najpierw zagadnienie działalności normatywnej kościelnej administracji omawiając typologię normy administracyjnej, współpracę administracji z władzą prawodawczą Kościoła, a następnie poszczególne formy aktów administracyjnych. W sposób szczególny autorzy koncentrują swoją uwagę na zagadnieniu dekretów ogólnych wykonawczych oraz instrukcji omawiając ich charakter podrzędny w odniesieniu do aktów prawodawczych oraz ich charakter administracyjny. Podobnie jak w poprzedniej części i tutaj zastanawia konieczność

podjęcia w niezwykle skrótowy sposób zagadnienia rekursów przeciwko normom administracyjnym, skoro zagadnienie to w sposób obszerny omówione jest w części trzeciej omawianej pozycji. Dość kuriozalny jest również następny rozdział części II poświęcony działalności kontaktualnej administracji kościelnej. Ciekawie natomiast została omówiona kwestia działalności karnej administracji kościelnej, choć nie wiem czy konieczne było omówienie ogólnych zagadnień dotyczących prawa karnego Kościoła. Kolejny rozdział części II poświęcony jest zagadnieniu konkretnego aktu administracyjnego. To zagadnienie zostało przedstawione w sposób rzetelny. Autorzy omawiają najpierw pojęcie i typologię konkretnych aktów administracyjnych, a następnie ich strukturę, podejmując kwestie szczegółowe dotyczące podmiotu, przedmiotu, przyczyny i formy aktu administracyjnego. Zasadne jest też ukazanie kwestii zasad tworzenia aktu administracyjnego i jego poszczególnych faz. Zastanawia jedynie dlaczego autorzy znowu omawiając typologię aktów administracyjnych w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. ograniczają się do ogólnych podziałów, a kwestie te podejmują bardzo obszernie w następującym dalej rozdziale. Wydawałoby się logiczne, aby przed ukazaniem kwestii wadliwości aktów administracyjnych najpierw omówić szczegółowo zagadnienie ich różnych form. Autorzy zatem najpierw omawiają w kolejnym rozdziale skuteczność aktów administracyjnych, ich nielegalność, by w kolejnym rozdziale przejść do kwestii konkretnych dekretów administracyjnych i reskryptów. Pomimo tak określonej konstrukcji części II omawianej pozycji kwestie podjęte są w sposób rzetelny, a wykład bezsprzecznie całościowy.

Część III opracowania nosi tytuł *Il sistema dei ricorsi contro gli atti amministrativi (System rekursów przeciwko aktom administracyjnym)*. Jak należało się spodziewać autorzy w omawianej części III swojej pozycji podejmują dwa zagadnienia, a mianowicie zagadnienie rekursu hierarchicznego oraz zagadnienie rekursu sądowno-administracyjnego. Autorzy podejmują zatem najpierw kwestię pojęcia rekursu administracyjnego, a następnie omawiają zagadnienie dotyczące przedmiotu, podmiotu oraz w sposób bardzo zwięzły, moim zdaniem zbyt zwięzły, kwestię przyczyny wniesienia rekursu hierarchicznego. W kwestii dotyczącej przedmiotu rekursu omówione są akty administracyjne nie podlegające zaskarżeniu w drodze rekursu hierarchicznego, w kwestii podmiotu uwaga autorów została skoncentrowana na zagadnieniu zdolności i legitymizacji wniesienia rekursu. Co ważne jednoznacznie został określony podmiot czynny, bierny oraz podmiot *ad quem* rekursu. Procedura dotycząca wniesienia i rozpatrzenia rekursu hierarchicznego została omówiona w dwóch podrozdziałach. Najpierw zostało podjęte zagadnienie środków pojednawczych oraz prośby do autora aktu o jego odwołanie lub poprawienie, a następnie właściwa procedura dotycząca rozpatrzenia rekursu hierarchicznego. Na podkreślenie zasługuje rzetelna analiza procedury, jak i podjęte kwestie szcze-

głowie w odniesieniu do skutków wniesienia rekursu, szczególnie skutku zawieszającego, oraz naprawienia szkód wynikłych z nielegalnego lub szkodliwego aktu administracyjnego. Warto też zauważyć, że autorzy poświęcili osobny podrozdział zagadnieniu rekursu wniesionego i rozpatrywanego przez dykasterię Kurii rzymskiej, choć trzeba przyznać, że w tym podrozdziale nie uniknęli niepotrzebnych powtórzeń w odniesieniu do omawianej wcześniej procedury rekursu hierarchicznego. Sam podrozdział jest jednak wartościowy i rzetelnie opracowany. Podobną opinię należy wyrazić o omówionej w ostatnim rozdziale pozycji kwestii procedury sądowno-administracyjnej. Jego struktura jest podobna do poprzedniego rozdziału i zakłada najpierw omówienie przedmiotu, podmiotu, motywu rekursu, a następnie samej procedury w jej poszczególnych fazach, tj. przed Kongresem Sygnatury Apostolskiej, jak i Kolegium Kardynałów. Brakuje moim zdaniem podsumowania, zwłaszcza w odniesieniu do skutków decyzji Sygnatury Apostolskiej, w tym dotyczących naprawienia szkody, o czym wyraźnie mówi art. 123 § 2 Konstytucji apostołskiej *Pastor Bonus* Jana Pawła II.

Mając na uwadze niezwykłą rzetelność wykładu dokonaną przez autorów, jak i zasób przepisów ułożonych w sposób jasny i precyzyjny, a ponadto praktyczny wymiar zamieszczonych w pozycji kwestii należy uznać, iż pozycja ta wydaje się być istotna nie tylko dla studentów prawa kanonicznego, jak i naukowców podejmujących w swoich badaniach kwestie dotyczące kościelnego prawa administracyjnego. Pozycja ta stanowi również wartościowe kompendium wiedzy dotyczącej kościelnego prawa administracyjnego dla tych, którzy współtworzą administrację Kościoła, a przez swoją działalność mają wpływ na jej funkcjonowanie. Pomimo wskazanych nielicznych uwag opracowanie jest niezwykle rzetelnym i ciekawym studium dotyczącym istotnej dla prawa kanonicznego dziedziny.

ks. Grzegorz Leszczyński

Manuel Jesús Arroba Conde, *Prova e difesa nel processo di nullità del matrimonio canonico. Temi controversi*, Eupress, Lugano 2008, ss. 200.

Najnowsza pozycja książkowa Manuela Arroba Conde jest oryginalnym studium dotyczącym relacji zachodzących między prawem przedstawiania dowodów w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa kanonicznego a prawem do obrony. Jak zauważa autor we wstępie tematyka dotycząca prawa do obrony jest tematyką niezwykle ważną, niemniej unormowaną niezwykle wąsko zarówno w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. jak i w wydanej w roku 2005 Instrukcji